

* АНКАРА. Оpubлковано офіційну відповідь турецького уряду на советську ноту про перегляд конвенції Монтро (в справі Дарданелл).

* ЛОНДОН. Генеральний директор УНРРА Ля Гвардія звільнив Моргана від обов'язків керівника УНРРА в Німеччині. * Ля Гвардія планує переорганізувати роботу УНРРА на нових засадах.

* ВАШІНГТОН. Генерал Айзенгауер, повернувшись з інспекційної подорожі по Південно-Американських штатах, висловив своє задоволення щодо загального стану військово-оборонної роботи.

* БЕРН. Між США та Югославією відбувся обмін нотами. Югославські літаки знову напали на американський транспортний літак, що залетів на югославську територію. Як підтверджує американська нота, збочення американських літаків від свого курсу пояснюється виключно несприятливими метеорологічними умовами.

* ВАРШАВА. Польща висуває знову свої претензії на володіння Тешеном (Чехо-Словаччина).

* ПАРИЖ. Підкомітет в справі Трієсту остаточно опрацював статут автономної області Трієсту.

Навколо Дарданелл

АНКАРА. Турецький міністер-президент Реџеп Пекер офіційно висловився на Національному Зібранні з приводу недавньої советської ноти щодо перегляду конвенції Монтро. Він підкреслив, що турецька закордонна політика базується на національній незалежності країни. Він почуває симпатію до Англії, США, Франції, Греції та арабських країн. Щодо Советського Союзу, то всі спроби укласти з ним пакт про дружбу не мали успіху. Турція, — сказав він, — обстоюватиме своє право гарантувати самій безпеку і недоторканість сфер своїх державних інтересів, не зважаючи на російські пропозиції.

Як відомо, росіяни ставлять такі вимоги: свобода судноплавства через Дарданелли для всіх торговельних кораблів, а також для воєнних кораблів тих країн, які лежать коло Чорного моря (Советський Союз, Турція, Румунія, Болгарія); для воєнних кораблів інших держав прохід через Дарданелли мав би бути заборонений як за мирного, так і за воєнного часу. Згідно з цією пропозицією, Совети, разом з Турцією, мали б обороняти Дарданелли; для цього Совети хотіли б мати там опорні пункти.

Турецький уряд нав'язав контакт із західними великодержавами. Англо-американці відхили-

ли советську пропозицію, щоб Дарданелли підлягали військовій контролі чорноморських держав.

У дипломатичних колах Вашингтону кружляють чутки, що, в світлі останніх подій, переміщення маршала Жукова до Одеси не є випадковим. Одеса — важливий порт на Чорному морі і звідси можна зручно розпочати операції проти морських проток і, таким чином, примусити Турцію піти на поступки. Також у Болгарії Совети утримують своє військо поблизу турецького кордону, що проходить недалеко від Дарданелл. Іранський амбасадор у Вашингтоні Гуссейн Аля звернув увагу на скупчення військових советських з'єднань на Півд. Кавказі, хоч це зв'язано, ймовірно, з пересуванням англійських частин до Басри.

БЕОГРАД. Югославське міністерство закордонних справ переслало амбасадорам США й Англії гострі ноти протесту, обвинувачуючи альянтські збройні сили, нібито вони підтримують „фашистську чернь“ і нападають на югославських громадян в окупованій зоні. В ноті говориться, що, починаючи з 12-го березня ц. р., це вже

назвав спроби посередництва генерала Маршала „смішними“, додавши, що вони не можуть бути успішні, якщо не пощастить послабити воєнничі наставлення генералісімуса Чан-Кай-Шека щодо комуністів. Згідно з повідомленням урядової преси, урядові частини відбили 9 великих комуністичних атак в напрямку Шалінгу.

комуністами пресою за його депеші, вислані закордон. В тих депешах він писав про диктаторські методи контролюваних комуністами й Московією урядів. Писав про концентраційні табори й масакри людей та хоронення їх тайком. Таке діялось у Румунії й Болгарії. Він сам бачив багато таких терористичних актів. Він бачив, як советські вояки розганяли збори. До найближчих виборів у Румунії, казав Маркгем, „прокомуністичний румунський уряд хоче прогнати з краю всіх чужоземних демократичних кореспондентів. Досі ще оставсь у Румунії тільки один американський кореспондент, Френк О'Браєн із Ассошіейтед Прес.

МИРОВА КОНФЕРЕНЦІЯ В ПАРИЖІ КОМІСІЇ РОЗПОЧАЛИ РОБОТУ

ПАРИЖ. Після закінчення довготривалих дебатів з приводу правил процедури, розпочали, нарешті, свою роботу Комісії в справі проєктів мирових договорів. Перед тим конференція дозволила представникам колишніх ворожих країн — Італії, Румунії, Болгарії, Угорщини та Фінляндії — висловитися щодо питань мирових договорів. До участі в засіданнях конференції допущено (без права голосу) відтепер також представників Альбанії, Мехіко, Куби, Єгипту й Австрії.

Минулого тижня, в наслідок деяких розбіжностей у поглядах великодержав, конференція опинилася перед фактом припинення нарад.

Тільки завдяки наполегливим старанням Бернса пощастило знову відновити потрібну атмосферу довіря. „Паризька конференція повинна довести свою роботу до кінця, — сказав американський міністер, — хоча б навіть довелося відкласти в друге Загальні Збори ООН, призначені на 23 вересня“. Він підкреслив: „Ніщо не є таке важливе, як укласти мир, вивести окупаційні війська з Європи і налагодити нормальні стосунки. У всякому разі ми повинні продовжувати свою роботу, доки не закінчимо.“

На думку кореспондентів, тривалі дебати з приводу правил процедури негативно відбилися на учасниках. Молотов, наприклад, почував

себе цілком виснаженим. Бернс — також. Бевін, що, після хвороби і двотижневої відпустки, прибув до Парижу, теж не справляє враження рухливої людини. Чого ж можна сподіватись, якщо ще на початку втрома опанує відповідальних мужів? Такий тон закордонної преси про дотеперішні наслідки конференції.

Наради затягуються, сипляться взаємні обвинувачення, а практичні наслідки покищо незначні. „Нема війни, ала нема й миру,“ — пише „Нью-Йорк Таймс“ 14. 8., з нагоди першої річниці капітуляції Японії. За словами часопису, мирова конференція мусить усталити той мир.

Ноти протесту

шостий протест, на який США досі не дали жадної відповіді. Згідно з югославськими твердженнями, дотепер зареєстровано 170 випадків, коли американські літаки порушували югославські кордони. Американці в своїй ноті-відповіді називають це число „фантастичним“, одначе, погоджуються, що їх літаки іноді відхилились від накресленого курсу. Нота вимагає, крім того, негайного звільнення десяти американських підданих, які перебували на борту літака, що його югославські винищувачі змусили 9. 8. приземлитися на їхній території. У другій ноті США протестують проти того, що югославська влада не дозволяє американському консулові в Загребі відвідати цих інтернованих.

Як подає американська преса, югославці на території Венедії-Джулії намагаються всіляко здискредитувати американців. Комуністичні елементи діють тут особливо інтенсивно.

Англія і Єгипет

КАЇР. Як подають з компетентних джерел, англійський уряд змінив деякі точки проєкту англо-єгипетського договору, так що також Єгипет може погодитися на англійські пропозиції. Хоча серед єгипетських націоналістів є багато незадоволених політикою Англії, більшість вважає, однак, за наймовірне, щоб переговори могли тепер припинитись безуспішно. Згідно з найновішими пропозиціями, англійські частини мають залишити Єгипет протягом трьох років. Для евакуації свого війська, Англія вимагала досі, як відомо, п'ятирічного терміну, в той час коли офіційні єги-

петські чиники обстоювали пропозицію, щоб англійці звільнили їхню країну протягом одного року.

Між обома країнами досягнуто далі згоди про спільні дії та взаємну допомогу на випадок нападу на Єгипет чи якусь іншу країну Близького Сходу. До нерозв'язаних питань належить майбутній статут Судану. Єгипет претендує управляти цією областю; на це, зрозуміла річ, англійці не можуть погодитись. Що ж до самих суданців, то вони вимагають незалежності. Англія та Єгипет спільно перебрали на себе управління Суданом ще в 1899 році.

РЕСПУБЛІКА ЧИ МОНАРХІЯ?

СОФІЯ. Болгарський уряд призначив на 8-е вересня референдум (всенародне голосування) з приводу питання: чи має стати Болгарія народною республікою, чи конституційною монархією? У Софії гадають, що більшість населення голосуватиме за республіку. Сам міністер-

президент Кімон Георгієв не приховує свого негативного ставлення до монархії. Навіть опозиційний часопис „Свободен народ“, в одній передовій статті, пише: „Болгарський народ хоче мати вільну демократичну народно республіку“.

Переговори про мир

НАНКІН. Американський амбасадор у Пекіні Джон Стюарт пояснив, що він і особливий уповноважений президента Трумена, генерал Маршал, і надалі провадитимуть переговори про мир, хоч генералісімус Чан-Кай-Шек в своєму звіті від 13. 8. не бачить нічого, що могло б поліпшити становище в Китаї. Орган комуністичної партії

Терор в Румунії і Болгарії

АТЕНИ. Недавно советські власті вислали з Букарешту кореспондента американської газети „Крішчен Саєнс Монитор“ (у Бостоні) Рубіна Маркгема, обвинувачуючи його в неправдивих інформаціях про становище в Румунії.

Прибувши до Атен, він розповідає:

„Жаде найгірший тиран не вдіє стільки насилля, особистого пониження, розбивання зборів, цензурування преси й заборони вислову публічної opinii, скільки вдіяли опановані комуністами уряди в Болгарії й Румунії, про що я мав нагоду особисто переконатись“.

Маркгем заявив, що будучи в Румунії, був постійно атакований контролюваною

ПОДІЇ В ІНДІЇ

ЗАЛИШАТЬ ІНДІЮ

Президент індійського Конгресу Пандіт Неру оголосив, що англійці мають незабаром залишити Індію. Згідно з неспітвдженними чутками, лорд Вавелл запропонував всеіндійській партії Конгресу створити центральний уряд. Мова йде про заміну попередніх плянів створення тимчасового уряду, проти якого Неру висловився неприхильно на пресовій конференції. Магатма Ганді також бере участь на засіданнях партії Конгресу.

КРИЗА УРЯДУ

НЬЮ-ДЕЙЛ. Керівник всеіндійської партії Конгресу Пандіт Неру, який перебрав на себе завдання створити тимчасовий уряд, запросив до співпраці мусульманську Лігу. Однак, його переговори з Могамед Алі Інна ще й досі безуспішні. Мусульманська Ліга організувала відверті виступи проти уряду. Під час занепокоєнь у Калькутті забито 1 тис. осіб і 4 тис. поранено. На партійному з'їзді Неру вимагав нав'язати тісніші стосунки з Росією та азійськими советськими республіками. Заплановано конференцію всіх азійських країн.

ХАРЧОВА СИТУАЦІЯ

БУЕНОС-АЙРЕС. 9-го серпня. Як повідомляє Д. Чепен Лел, найближчий співпрацівник Пандіта Неру, харчових запасів Індії вистачить лише на один тиждень. Чепен Лел виїжджає до Південної Америки для переговорів з Аргентиною з приводу обіцяних 300 тис. тонн кукурудзи, які затримані з невідомих причин. Крім того, він намагатиметься закупити в Екваторі 400 тис. тонн рису.

Д-р Л. БІЛЕЦЬКИЙ

Олександр Олесь

22 липня 1944 року помер ОЛЕКСАНДЕР ОЛЕСЬ. Помер співець боротьби й контрастів в українській національній житті з року 1903 аж по 1943. Отже, помер той, що 40 років у своїх поезіях оспівував моменти національного відродження й занепаду в цій добі історії українського народу.

Якщо сучасне Олесеві покоління захоплювалось його лірикою і вважало поета найбільшим після Шевченка національним ліриком, то друга й остання генерація вбачає в творах Олесь шлях української поезії вже перейдений і тільки її історію. Не хочу сперечатись на цю тему, бо славетна творчість мистця, як і всяка інша мистецька творчість, то є явище остільки суб'єктивне, що визначати об'єктивний критерій для її оцінки є річ зайва. Як музика й малювання сприймаються зовсім інтимно й ховають у собі незбагнуту ще основу смаку, так і інтимна лірика великого поета, майстра поетичного слова, ховає в собі на довгі роки таку таємницю мистецького сприймання, яку назовні виявити майже неможливо.

Навколо творчості Олесь боротьба ще не скінчена. Навпаки, з моменту появи т. зв. об'єктивної оцінки П. Филиповича (передмова до „Вибраних творів“ О. Олесь, Київ, 1924) вона щойно розпочалась. Мик. Зеров спокійніше розглянув суть творчості поета. Як правдивий класик, з одного боку, й як глибокий критик, не все сприйняв, як непомилу правду, з оцінки Филиповича і не в усьому з ним погодився. Навпаки, він визнав і те велике в творчості Олесь, й те випадкове, що можна знайти майже в кожного мистця, навіть у найбільшого, а не то що в Олесь. Та й сам Зеров не вважав себе непомилу. І його сонети є різної якості: і найвищої мистецької кваліфікації, як взірці сонету класичного і як ті зразки, яких наслідувати не можна; тим більше не можна наслідувати сателітів М. Зерова як у їх творчості, так і в критиці.

Ловлять невловиме в Олесь, але нібито безпомилу визначене Филиповичем і Зеровим, і понесли в світ як непомилу правди. Magister dixit у все. Безапеляційно! А забути, що критики — класики проголосили свої погляди про Олесь-романтика. Поети, котрі плекають форму в поезії, що творилась у большевицькій дійсності, заговорили у своїм аспекті про Олесь не формаліста, що творив на широкому ступені українського відродження й свободи поетичного надхнення, що хохалось в ідеї, але не забувало й мистецькі компоненти. Отже, зустрілись два майже протилежних критерії поетичної творчості, два різних світи. І де дивниця, що вони розійшлись в своїх мистецьких поняттях, поглядах на, мовляв, методику поетичної творчості, на сенс чистої поетики, на шукання примату в чім: в формі чи в ідеї? Одне слово, сталося велике непорозу-

міння, яке незмінно тягнеться аж до сьогоднішнього дня, і яке зрадило так званий „модерний“ погляд на лірику Олесь.

Не буду повторювати закиди критиків-класиків поезії романтики. Вона нічого не дає після Филиповича й Зерова, але претенсійно стверджує т. зв. „гріхи“ Олесь.

Нехай буде і поетичний гріх його. Але читаєш його і не можеш відірватись, остільки той тяжкий „гріх“ Олесь є безпосередній в поетичнім почутті, є мистецьки скомпонований, є віртуозний у поетичній формі (Б. Леп-

нена найбільшої простоти, що відповіла смакові найбільшого загалу, що викликала найглибші співзвучні тони в змученій національним гнітом і в найменш освіченій людині, — це все тільки свідчить про те, що естетична функція поезії Олесь є остільки тонка й ніжна, остільки пориваюча й насичена психологічним змістом, що далеко залишає за собою холодні й мало зрозумілі сонети неокласиків, канцони формалістів і станси експериментаторів. Слова їх рідні, українські, форми європейської культури, але душі їх далеко стоять від національної душі і прагнень народу, не дрібних а тих великих і трагічних, якими, мабуть, не менш болі-

О. Олесь в останні роки свого життя

кий). Олесь є один із тих щасливих поетів, що зуміли модерні проблеми поетичної творчості пов'язати з найповажнішими вимогами національних устремлень українського народу. Олесь є один із найбільших ліриків світу, в яких сила ліричного почуття є така вибухова й така безпосередня, що стоїть на рівні із творчістю вокально-музичною. В його творчості, хай вони стихійні, але чуються такі тони й такі акорди, які зустрічаються мало в кого із світових ліриків. Разом із тим вони це навіть чужиною, а органічно виростають із рідного українського ґрунту і невідділимо зв'язані з українською національною традицією й поетичною минувиною України. З цього погляду Олесь є (повторюю) найбільший національний поет світу, що поєднує найбільочіші питання української нації з наймодернішими вимогами поетичного мистецтва.

Кожний його вірш, поема, драматичний твір є вихоплений із конкретної дійсності, як її переживання, і враження, отже виростає з ґрунту, але в найглибшій символічній сприйнятті його основ і в найсильнішим мистецьким поєднанні мелодійної ритміки вірша з переживаннями співучої душі поета. Я не знаю другого поета лірика, крім Олесь, такого національного, такого рідного кожній душі українській, такого близького своїми думками, ідеями, переживаннями й національними болями людині нашій. Поміляється Ю. Шерех, коли кваліфікує поезію Олесь, як поезію „провінціальну“ та ще й „провінціального міщанства“. Те, що вона кожному зрозуміла, що є спов-

й сам Ю. Шерех. І от мистецька творчість О. Олесь у парі з витонченою формою мелодійного вірша боліє якраз отими найбільочішими ранами української національної трагедії. Я маю таке враження від сучасної критики поетичної творчості Олесь, що хочать викинути стару колыску і замінити її на нову, модерну, але боюся, що з коліскою викидають і саму дитину. Бо сорокалітня творчість Олесь в добі найвищих національних поривань і найглибших занепадних настроїв, — це і є ота найніжніша дитина української поезії, яка полонила не тільки „міщан“, вона поривала їх душі до хорошого й піднесеного, але вона в той же час заворожувала й найосвіченіших інтелігентних осіб і навіть найвитонченіших критиків, заворожувала, бо ховає в собі ще не збагнуту естетику вірша й таку композиційну силу, яку треба студі-

Шануймо Колумбів!

Нас просто таки обурює байдужість наших людей до подій та явищ нашого життя. І трохи не шанують своїх видатних діячів, що походять із їхнього ж таки середовища.

Христофор Колумб ще коли відкрив Америку, проте його знає кожний учень української таборової школи, а от наших сучасних Колумбів не то що учні, а й члени Української Вільної Академії навряд чи знають.

Кілька часу тому один із наших Колумбів відкрив нову Україну. Це вам не якась там Наддніпрянська чи Західня Україна, — це Суходолова Великодержавна Україна,

«що витворюється в процесі остаточного закріплення українського народу передовсім на Матеріх просторах в д Карпат і Дунаю по Кавказ, Каспій та Волгу з потенцією вже нині біля 50-60 мільйонів людности, що займає площу понад один мільйон квадрат. кілометрів».

Чули? Від Карпат до Волги! 60 мільйонів населення! Польща, Італія, ба навіть Франція — лишилися позаду. Ось яку відкрили наші Колумби Україну! А хто про це чув? Де про це написано, де говорено?

Ніде!

Минає якийсь час. Наші Колумби будують морські кораблі і вирушають на розшуки іншої України. І таки відкрили Морську Великодержавну Україну, що

«У першій фазі... обіймає весь чорноморський простір довкола Егейського, Мармурового і Озівського морів (біля 3 мільйонів кв. км.) з потенцією вже тепер коло 140-160 мільйонів населення людности».

Чули? 160 мільйонів населення! Та це ж уже і Німеччина і Японія нам щодо населення ніякі товариші. Це значить: дорогу — Морська Великодержавна Україна виступає на світову арену! Ну, а хто про це чув? Хто щось написав про наших славетних Колумбів?

Ніхто і нічого!

Але не думайте, що на цьому кінчається видатна праця наших сучасних Колумбів. Ні! Вони будують собі океанські кораблі і, як ті аргонавти, вирушають в далеку путь — шукати ще новішої України. І справді, один із них — славетний серед славетних — відкрив не абияку Україну, а Океанічну Великодержавну Україну, про яку він пише таке:

ювати й виучувати, а не скреслювати і від неї відмовлятися. Краса в простоті і в чарі мистецтва, може, є найчарівніша краса і поетика Олесевої творчості!.

Родина і близькі біля домовини О. Олесь.

Малий фейлетон

«Говорачи мовою практика-політика, Україна стремить стати з часом Океанічною Великодержавою, що обіймає весь Український Океанічний Простір на площі 15-20 мільйонів кв. км., з людністю вже тепер близько 300 мільйонів душ».

Чули, панове? 300 мільйонів населення під Україною! 20 мільйонів квадратних кілометрів площі з десятиєро морів, кілька океанів! Господи! Та чи ж знаєте ви, що це значить? Це значить: посуньтесь геть, СССР, Англія й Америка, — посуньтесь з світової ари, нехай Україна на вашому місці посидить! А ще, коли наші винахідники, дасть Бог, винайдуть атомову бомбу, ну, тоді можна буде розташуватися на світовій арені, і заспівати:

Розпрягайте, хлопці, коні!

Та й лягайте спочивати!..

Але хто ж знає про відкриття Океанічної Великодержавної України? Хто щось скаже про геніяльного Колумба, що відкрив її? Хто написав про нього в часописах? Хто намалював з нього портрети? Хто присвятив йому величні оди? Хто, нарешті, подбав про те, щоб побудувати йому — ще за життя! — пам'ятник? — Вигадак! — скажуть — наші читачі. — Ніякої Океанічної Великодержавної України ніхто не відкрив! Ніяких Колумбів у нас нема!

Ну, якщо ви не вірите нам, радимо прочитати брошуру інженера Льва Биковського „Україна над океаном“, що її видав Український Океанічний Інститут (Франкфурт, 1946 р., третє видання), — з неї ви про все це довідаєтесь. А переконавшись, що Океанічну Великодержавну Україну таки й справді відкрито і що геніяльний Колумб живе й працює серед нас, негайно ж беріться збирати кошти на побудову пам'ятника цій видатній людині. Побудуємо кам'яний п'єдестал, а зверху, замість фігури нашого славетного Колумба, поставимо покищо його самого (сподіваємось, УНРРП не відмовиться постачати йому туди харчі), а на п'єдесталі зробимо напис:

Він збагнув незбагненне і відкрив невідкрите

Так, так! Не інакше!

Шануймо наших славетних Колумбів!

Мартин ЗАДЕКА.

Яр СЛАВУТИЧ

* * *

Борвієм гряди, Месіє!
Розколлой жалі наруг!
Сичить головатим змієм
На друга нещирий друг.

І бродять, немов цигани,
Сини — безталаний дріб —
І в станах, негідних шани,
Гризуться, як пси за хліб,

А мати — о, скорбна мати! —
Під гудотами чобіт
Безсила, слаба вмирати,
Плекає державний міт.

І щедро плоди рум'яні
Дарує своїм катом,
І бачить, як ті останній,
Останній руйнують храм,

Деруть на онучі плахту,
Несвітьську несучи лють,
Б'ючи яничарську вахту,
Що мало дарів дають.

Сичать головатим змієм...
О, звуку сурми не жди, —
Борвієм гряди, Месіє,
Жоретоко суди, суди!

